

HVA KJENNETEGNER TREDJE ÅRS BACHELORSTUDENTERS ERFARINGER MED HELSEPEDAGOGIKK I UTDANNINGEN?

Bjørg Christiansen¹, Vigdis Holmberg², Torunn Erichsen³, André Vågan⁴

¹ professor, Institutt for sykepleie og helsefremmende arbeid, OsloMet, ²
universitetslektor, Institutt for ergoterapi og ortopediingeniørfag, OsloMet, ³
førstelektor, Institutt for sykepleie og helsefremmende arbeid, OsloMet, ⁴
seniorforsker, NK LMH, OUS

Bakgrunn

- Hvordan helsefaglige bachelorutdanninger vektlegger helsepedagogikk og helsepedagogisk kompetanse er lite studert. Hensikten med innlegget er å vise hovedresultater fra en kvalitativ studie som belyser erfaringer tredje års studenter i sykepleie, fysioterapi- og ergoterapi har med helsepedagogikk i bachelorutdanningene

Bakgrunn

- Helsepedagogikk er et sammenfattende begrep for læring, veiledning og undervisning, hvor brukermedvirkning og dialogpreget kommunikasjon står sentralt (Tveiten 2016).
- Opplæring av pasienter og pårørende har lenge vært en lovpålagt oppgave i dagens helsevesen (Pasientrettighetsloven § 3-2)

Bakgrunn

- Som ledd i å styrke helsepedagogisk kompetanse hos bachelorstudenter i sykepleie, ergo- og fysioterapi er det vedtatt felles læringsutbyttebeskrivelser innen relasjonsbygging, veiledning og kommunikasjon fra 2020/2021 (Kunnskapsdepartementet, 2017).
- Til tross for helsepolitiske føringer gjennom mange år er det mangel på studier av hvordan helsefaglige profesjonsutdanninger kvalifiserer til helsepedagogisk kompetanse i Norge og internasjonalt

Forskningsspørsmålene vi stiller er:

- Hvordan opplever studentene at utdanningene har hatt fokus på helsepedagogikk?
- Hvordan vurderer de sin helsepedagogiske kompetanse på slutten av studiet?

Metode

- Studien er kvalitativ med et beskrivende og utforskende design basert på fokusgruppeintervju (Halkier 2010) med 22 avgangsstudenter fra sykepleie, ergoterapi- og fysioterapiutdanningen ved samme høyskole

Metode...

Fokusgrupper	Deltagere	Varighet	Moderator og co-moderator
Sykepleie A	7	85 min	AV og BC
Sykepleie B	5	88 min	AV og BC
Fysioterapi	7	80 min	AV og NH
Ergoterapi	3	77 min	AV og VH

Analyseprosessen kan karakteriseres som tematisk. Med inspirasjon fra Braun & Clarke (2006) innebærer det å analysere frem mønstre i form av tema i data:

- Hva forbinder studentene med begrepet helsepedagogikk?
- Hva forbinder studentene med veiledning og undervisning av pasienter?
- Hva forbinder studentene med kommunikasjon i relasjon til helsepedagogikk?
- Hva forbinder de med brukermedvirkning?

Hva forbinder studentene med begrepet helsepedagogikk?

- Alle studentene oppfattet begrepet helsepedagogikk som fjernt og diffust, lite anvendt eller integrert i utdanningene
- Til tross for svak overordnet begrepsmessig forankring, tyder funn på at studentene likevel har et forhold til sentrale tematikker relatert til helsepedagogikk:

Helsepedagogikk.....

- SP: satt begrepet i sammenheng med den didaktiske relasjonsmodellen; de lagde et undervisningsprogram for diabetespasienter basert på modellen i teoriundervisningen, men savnet mulighet for å gjennomføre dette i praksisstudier
- FT: husket ikke begrepet fra undervisningen

Helsepedagogikk....

- ET: hadde lest om begrepet i pensumlitteratur, men mente det sjelden ble brukt i undervisning og i praksisstudier. Assosierte HP til brukere som eksperter på seg selv, empowerment, health literacy og mestringsstrategier, og mente de burde hatt mer om helsepedagogikk i utdanningen

Veiledning og undervisning

- Alle studentene var fortrolig med *veiledning* av pasienter og brukere, og viste til erfaringer fra praksisstudier. De ønsket likevel økt ferdighet i *hvordan* veilede (eller undervise) pasienter, bruker og klient

Veiledning og undervisning....

- *SP: veiledning og undervisning var overlappende begrep i praksis, selv om de differensierte : «Veiledning er mer å dra inn pasienten i prosessen (...) hvordan de selv tenker». Likevel mente de at sykepleierens pedagogiske funksjon i liten grad var vektlagt i praksisstudier: «har aldri fulgt en veileder som har sagt at nå skal vi veilede en pasient fordi det er en del av vår funksjon som sykepleier»*

Veiledning og undervisning..

- FT: Fysioterapistudentene beskrev at det hadde vært lite fokus på undervisning av pasienter eller pårørende i utdanningen: *«Vi har vel lært litt om hvordan vi kan legge opp et treningsopplegg i forhold til ulike typer sykdommer, men kanskje ikke så mye om at man forklarer det underveis og sånne ting ...».*

Veiledning og undervisning...

- ET: Undervisning ble oppfattet som et diffust begrep for ergoterapistudentene.
- Veiledning forbandt ET med å hjelpe personen med å oppdage ting selv: «*Å oppdage ting selv (for en bruker) er veldig mye mer motiverende i lengden*». Veiledning innebar også at man «*guider, demonstrerer, vise frem*»

Kommunikasjon

- Alle studentgruppene savnet øvelse i kommunikative ferdigheter knyttet til endringsprosesser hos pasienter og brukere, selv om kommunikasjon hadde vært et teoretisk tema særlig i starten på utdanningene
- For fysioterapistudentene ble kommunikasjonsferdigheter vektlagt i praksisstudier, mens sykepleierstudentene mente det var for lite fokus på anvendt kommunikasjon

Kommunikasjon.....

- ET: Selv om kommunikasjon hadde vært et gjennomgående tema i utdanningen opplevde studentene at denne undervisningen i første studieår hadde vært for teoretisk orientert. Det gjorde det vanskelig å forstå hva man skulle «*bruke det til*»

Brukermedvirkning

- Brukermedvirkning var ikke et like sentralt *begrep* for de ulike studentgruppene. For ergoterapistudentene var brukermedvirkning og klientsentrering imidlertid kjernebegrep i utdanningen de var stolt av
- Til tross for litt ulik vektlegging av begrepsbruk, formidlet imidlertid alle studentgruppene en pasient- og klientsentrert holdning, hvor det å lytte og ta utgangspunkt i den enkelte var sentralt

Implikasjoner.....

- Bedre tilrettelegging for læring av helsepedagogikk relatert til pasienter og brukere i helseprofesjonsutdanningene, med tydeligere forankring i praksisstudier
- Utdanningene må i større grad styrke sammenhengen mellom teoretiske og praktiske læringsformer i denne tematikken

Litteratur

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3, 77–101.
- Christiansen, B. Didaktiske perspektiv på helseveiledning. I: Christiansen, B (Red). *Helseveiledning* (s.42–63). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- *Lov om pasient- og brukerrettigheter* av 2. juli 1999 nr. 63 (pasient- og brukerrettighetsloven). www.lovdata.no.
- Kunnskapsdepartementet(2017). Forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger
<https://www.regjeringen.no/contentassets/76054ff6b88e4f55877041352fffd2fd/forskrift-om-felles-rammeplan-for-helse--og-sosialfagutdanninger.pdf>
- Tveiten, S. (2016). *Helsepedagogikk: pasient- og pårørendeopplæring*. Bergen: Fagbokforlaget